

Het opvoeden van een peuter: een onderzoek naar de relatie tussen ouderlijke attributies
en opvoedgedrag

Kimberly M. J. van Benthem, Maaïke E. A. Buisman, Manon Rigter en Kelly Roodenburg

Universiteit Utrecht

Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen (200600042)

Kimberly van Benthem (5751926)

Maaïke Buisman (5709593)

Manon Rigter (5726239)

Kelly Roodenburg (5870593)

Groepsnummer: 2

Begeleider: Jorg Huijding

Inleverdatum: 16 juni 2016

Abstract

The relation between parental attributions (who is responsible for child misbehavior) and parenting behavior of parents with children ages two to four years, was investigated in a representative community sample of 261 parents (86 fathers and 175 mothers). The respondents completed an online questionnaire in which they were asked questions about their attributions regarding child misbehavior and about their parental behavior: negative and positive disciplining they offer their child, the degree of warmth and support, and structure, measured at a global level and in the context of specific situations. Consistent with previous research a relation was found between child-responsible and parent-responsible attributions, and parental behavior. A follow-up study should determine how parental attributions can be influenced to improve parenting behavior.

Het opvoeden van een peuter: een onderzoek naar de relatie tussen ouderlijke attributies en opvoedgedrag

Tijdens de peuterfase vindt een snelle groei plaats in de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind (Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković, & Van Aken, 2007). Het opvoedgedrag van ouders tijdens deze fase speelt hierin een grote rol (Prevatt, 2003). Onder opvoedgedrag wordt in dit onderzoek positieve en negatieve disciplineren, het bieden van warmte en ondersteuning en het bieden van structuur verstaan, aangezien dit belangrijke domeinen zijn in de opvoeding (Verhoeven et al., 2007). Zowel ouderkenmerken, kindkenmerken als omgevingsfactoren hebben veel invloed op de opvoeding (Verhoeven et al., 2007). Bovendien hebben deze kenmerken invloed op de oorzaken die ouders toeschrijven aan het gedrag van hun kind, zogenaamde ouderlijke attributies. Ouderlijke attributies hebben bijvoorbeeld betrekking op wie verantwoordelijk wordt gehouden voor het gedrag dat het kind vertoont, het kind zelf of de ouder (Snarr, Slep, & Grande, 2009).

Volgens de attributietheorie van Weiner (1979) vormen attributies de basis voor menselijk gedrag. Hieruit kan afgeleid worden dat ouderlijke attributies een rol spelen in het opvoedgedrag van ouders. Dit wordt ondersteund door diverse onderzoeken waarin naar voren komt dat er een relatie lijkt te zijn tussen ouderlijke attributies en opvoedgedrag (e.g. Leung & Slep, 2006; Sanders et al., 2004; Wilson & White, 2006).

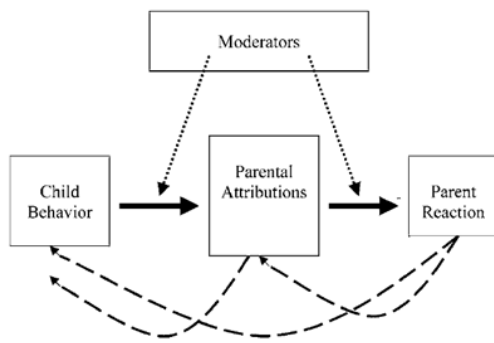
Ouderlijke attributies en opvoedgedrag

Uit meerdere onderzoeken komt naar voren dat ouderlijke attributies gepaard kunnen gaan met problematisch opvoedgedrag (e.g. Bugental et al., 2002; Wilson & White, 2006). Zo blijkt uit onderzoek dat er een relatie is tussen kind-verantwoordelijke attributies - waarbij ongewenst gedrag van een kind als intentioneel wordt beschouwd - en een hoge mate van negatieve disciplineren door ouders (Rhoades & O'Leary, 2007;

Snyder, Cramer, Afrank, & Patterson, 2005). Uit meer recente onderzoeken blijkt dat disfunctionele ouder-verantwoordelijke attributies - waarbij ouders de verantwoordelijkheid van ongewenst kindgedrag onterecht bij zichzelf leggen - eveneens tot problematisch opvoedgedrag kunnen leiden (Shay & Knutson, 2008; Snarr et al., 2009). Hieruit kan worden opgemaakt dat zowel disfunctionele ouder-verantwoordelijke, als kind-verantwoordelijke attributies van ongewenst kindgedrag gepaard kunnen gaan met problematisch opvoedgedrag.

Naast dat ouderlijke attributies invloed hebben op opvoedgedrag van ouders, zijn er ook onderzoeken die aantonen dat opvoedgedrag invloed heeft op ouderlijke attributies. Zo blijkt uit onderzoek naar het opvoedgedrag van moeders dat autoritatieve moeders over het algemeen meer begrip op kunnen brengen voor ongewenst gedrag van hun kind en dit gedrag ook minder snel als intentioneel zien. Autoritaire moeders zien ongewenst gedrag van hun kind juist sneller als intentioneel en positief gedrag niet (Coplan, Hastings, Lagacé-Séguin, & Moulton, 2002). Hieruit valt op te maken dat de opvoedstijl en het opvoedgedrag invloed hebben op ouderlijke attributies ten aanzien van het kindgedrag.

De invloed van ouderlijke attributies van kindgedrag en opvoedgedrag van ouders kan verder worden toegelicht middels het sociaal-cognitieve model van Dix (Johnston & Ohan, 2005). Dit model (zie figuur 1) geeft aan dat ouderlijke attributies bemiddelen tussen het gedrag van het kind en de reactie van de ouder hierop, door een verklaring toe te kennen aan het gedrag van het kind en hier een oordeel aan te geven. Dit oordeel bepaalt de ouderlijke affectiviteit (emoties, gevoelens en gedachten van de ouder), wat de reactie van de ouder op het gedrag van het kind stuurt. Het model geeft ook aan dat de ouderlijke reactie het gedrag van het kind beïnvloedt, wat weer invloed heeft op de ouderlijke attributies. Ouderlijke attributies en reacties van de ouder (opvoedgedrag) beïnvloeden elkaar dus constant. Ter illustratie: uit een onderzoek onder ouders van kinderen met een gedragsstoornis bleek dat ouders die met name het kind zelf verantwoordelijk stellen voor het ongewenste gedrag dat zij vertonen, vaak geen wijzigingen aan willen brengen in hun opvoedgedrag en geïrriteerd en ineffectief reageren op hun kind (Miller & Prinz, 2003). Hierdoor wordt het ongewenst kindgedrag in stand gehouden en versterkt (Snyder, Reid, & Patterson, 2003), wat ertoe leidt dat de gedachte van ouders dat hun kind opzettelijk negatief gedrag laat zien, wordt bekrachtigd (Miller & Prinz, 2003). Hieruit blijkt dus dat ouderlijke attributies en opvoedgedrag elkaar in stand houden en invloed uitoefenen op elkaar. De invloed die ouderlijke attributies en opvoedgedrag op elkaar uitoefenen, kan verder gespecificeerd worden aan de hand van vier opvoedingsdomeinen: positieve en negatieve disciplineren, warmte en ondersteuning en structuur.

Figuur 1. Het sociaal-cognitieve model over ouderlijke attributies in ouder-kind interacties. Verkregen van "The importance of parental attributions in families of children with attention-deficit/hyperactivity and disruptive behavior disorders." door C. Johnston en J. L. Ohan, 2005, *Clinical Child and Family Psychology Review*, 8, p. 171.

Positieve en negatieve disciplineren

Ouderlijke disciplineren bestaat uit positieve en negatieve disciplineren en is een belangrijk aspect binnen de opvoeding. Het omvat de strategieën die ouders inzetten om hun kind naar hen te laten luisteren (Hallers-Haalboom et al., 2016). Het belang van positieve disciplineren, waarbij ouders het kind uitleggen waarom iets niet mag en gewenst gedrag belonen, wordt benadrukt. Negatieve disciplineren, waarin ouders het kind bestraffen zonder enige uitleg kan juist leiden tot ongewenst kindgedrag (September, Rich, & Roman, 2015).

Er lijkt een relatie te zijn tussen kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren. Als de ouder het gedrag van het kind als intentioneel ziet, waarbij de oorzaak van het gedrag bij het kind wordt gezocht en het gedrag stabiel over de tijd heen is, resulteert dit in meer negatieve disciplineren en negatieve reacties vanuit ouders (Halligan, Cooper, Healy, & Murray, 2007; Johnston & Ohan, 2005; Leung & Slep, 2006). Dit uit zich vaak in de vorm van boosheid en irritatie richting het kind (Lorber, O'Leary, & Kendziora, 2003). Ouders die overwegend kind-verantwoordelijke attributies hebben, lijken eerder geneigd te zijn tot negatieve disciplineren in plaats van positieve disciplineren.

Daarnaast kunnen ouder-verantwoordelijke attributies ook leiden tot negatieve disciplineren. Zo zijn ouders die met name de oorzaak van ongewenst kindgedrag bij zichzelf leggen vaker onzeker over hun manier van opvoeden, waardoor de kans op negatieve disciplineren groter is (Laskey & Cartwright-Hatton, 2009). Zowel ouder-verantwoordelijke als kind-verantwoordelijke attributies kunnen dus leiden tot negatieve disciplineren van ongewenst kindgedrag.

Daarentegen kunnen ouder-verantwoordelijke attributies ook samengaan met positieve disciplineren. Zo blijkt uit onderzoek dat autoritatieve moeders eerder de oorzaak van ongewenst kindgedrag bij zichzelf zoeken dan autoritaire moeders en over het algemeen ook meer gebruik maken van positieve disciplineren (Coplan et al., 2002).

Ouder-verantwoordelijke attributies kunnen dus zowel samenhangen met positieve als met negatieve disciplinering.

Warmte en ondersteuning

Het bieden van warmte en ondersteuning heeft een positieve invloed op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (Cabrera, Shannon, & Tamis-LeMonda, 2007). Bovendien hangt het samen met een positieve opvoedstijl (O'Connor, 2002; Verhoeven, Junger, Van Aken, & Deković, 2007). Verschillende opvoedstijlen zijn gekoppeld aan verschillende ouderlijke attributies van (ongewenst) kindgedrag (Coplan et al., 2002). Autoritatieve moeders bieden bijvoorbeeld meer warmte en ondersteuning, waarderen het positieve gedrag van hun kinderen meer en houden het kind minder verantwoordelijk voor ongewenst of incompetent gedrag in vergelijking met autoritaire moeders (Coplan et al., 2002). Het bieden van warmte en ondersteuning hangt dus samen met positief opvoedgedrag en positieve attributies ten aanzien van het kindgedrag.

Verskil tussen vaders en moeders.

Naar het verschil in de opvoedstijl van vaders en moeders en de verschillende relaties die vaders en moeders hebben met hun kinderen is over het algemeen nog weinig aandacht uitgegaan (Laible & Carlo, 2004; McKinney & Renk, 2008). Wel begint er steeds meer interesse te komen voor de rol van de vader in de ontwikkeling van het kind. Het belang van vaders en hun opvoedstijl wordt namelijk als steeds belangrijker gezien in de ontwikkeling van kinderen (Lewis & Lamb, 2003; Verhoeven et al., 2007). Bij jonge kinderen draagt het bieden van ondersteuning door de vader vooral bij aan de cognitieve en emotionele ontwikkeling (Cabrera et al., 2007).

Enkele onderzoeken zijn gedaan naar het bieden van warmte en ondersteuning door vaders en moeders. Over het algemeen wordt aangenomen dat moeders warmer, sensitiever en meer empathisch zijn en dat zij meer ondersteuning bieden (Lewis & Lamb, 2003; Paquette, 2004; Verhoeven et al., 2007). Uit ander onderzoek blijkt echter dat vaders net zo sensitief zijn als moeders (Cabrera et al., 2007). Uit meerdere onderzoeken komt dus naar voren dat moeders meer warmte en ondersteuning bieden dan vaders, maar dit wordt niet door alle onderzoeken bevestigd. Bovendien is er weinig onderzoek gedaan naar het verschil tussen vaders en moeder wat betreft de relatie tussen ouderlijke attributies en het bieden van warmte en ondersteuning.

Structuur

Het bieden van structuur door ouders is belangrijk voor de ontwikkeling van peuters (Sytsma, Kelley, & Wymer, 2001; Van Aken, Junger, Verhoeven, Van Aken, & Deković, 2008). Onder structuur vallen onder andere het stellen van regels, routines aanbrengen en overreageren (Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković, & Van Aken, 2010). Structuur wordt over het algemeen als positieve factor in de opvoeding gezien,

maar dit geldt niet voor het aspect overreageren (boos worden, schreeuwen, enz.). Overreageren komt vaak voor bij ouders die ongewenst gedrag van hun kind als intentioneel beschouwen en vervolgens met name negatieve disciplinerende inzetten om dit gedrag tegen te gaan (Leung & Slep, 2006). Verder is er weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen ouderlijke attributies en het bieden van structuur in de opvoeding.

Belang van het onderzoek

Er kan worden gesteld dat er een relatie lijkt te zijn tussen ouderlijke attributies en opvoedgedrag van ouders. Hier is echter buiten een aantal longitudinale studies en een cross-sectioneel onderzoek weinig specifiek onderzoek naar gedaan (Johnston & Ohan, 2005; Snyder et al., 2005). Er kan dus niet met zekerheid een uitspraak worden gedaan over de relatie tussen ouderlijke attributies en opvoedgedrag van ouders. Bovendien zijn de meeste onderzoeken gericht op kinderen in de basisschoolleeftijd (e.g. Miller & Prinz, 2003; Snyder et al., 2005) en op kinderen met gedragsproblemen (e.g. Bolton et al., 2003; Johnson & Ohan, 2005; Miller & Prinz, 2003) en weinig gericht op kinderen in de peuterleeftijd. Verder is slechts beperkt specifiek onderzoek gedaan naar het opvoedgedrag van vaders en naar het verschil hierin tussen vaders en moeders wat betreft het bieden van warmte en ondersteuning (Laible & Carlo, 2004; McKinney & Renk, 2008). Dit is mogelijk te verklaren door maatschappelijke veranderingen die zijn opgetreden. Vroeger werd de moeder traditioneel gezien als de verzorger die warmte biedt en de vader werd gezien als kostwinnaar, maar tegenwoordig neemt de rol van vaders in de opvoeding steeds meer toe en bieden ook zij meer warmte (McKinney & Renk, 2008). Verder blijkt dat er weinig onderzoek is gedaan naar de relatie tussen ouderlijke attributies en warmte en ondersteuning en structuur. Tot slot is gebleken dat voorgaande onderzoeken vooral gebruik hebben gemaakt van vragenlijsten over algemeen opvoedgedrag en niet in de context van specifieke situaties. Er kan dus worden gesteld dat er een hiaat in de kennis bestaat wat betreft de relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en opvoedgedrag van ouders met peuters.

Het is van belang dat verder onderzoek naar de relatie tussen ouderlijke attributies en opvoedgedrag van ouders met peuters wordt gedaan. Als negatieve ouderlijke attributies namelijk aanhouden en ouders geen steun bieden aan hun kind, kan dat leiden tot gedragsproblemen thuis en op school (Snyder et al., 2005; Van Leeuwen, Mervielde, Braet, & Bosmans, 2004). Dit kan gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het kind (Laible & Thompson, 2002). Een voorbeeld van zo'n gevolg is dat het ongewenste kindgedrag zich ontwikkelt in constante gedragsproblemen, wat naast problemen op school ook kan leiden tot problemen in latere levensfasen (Scaramella & Leve, 2004; Van Aken et al., 2008). Dit kan afwijzing door leeftijdsgenoten en de maatschappij als gevolg hebben (Dodge et al., 2003). Positief opvoedgedrag heeft daarentegen een positieve invloed op het verminderen van

gedragsproblemen (Gardner, Shaw, Dishion, Burton, & Supplee, 2007; Lengua, 2006; Mckee et al., 2007). Door al in de peuterleeftijd in te grijpen bij eventuele problemen in de opvoeding kunnen latere problemen dus beperkt of voorkomen worden.

Verder is het van belang dat zowel onderzoek wordt gedaan naar opvoedgedrag in het algemeen als naar opvoedgedrag in specifieke situaties. De kans op sociaal wenselijke antwoorden, over- en onder-rapporteren kan wellicht toenemen bij het meten van opvoedgedrag in het algemeen. In het geval van disciplineren is het bijvoorbeeld mogelijk dat ouders in specifieke situaties hun opvoedgedrag anders rapporteren dan in een vragenlijst over algemeen opvoedgedrag.

Doel van onderzoek, onderzoeksvraag en deelvragen

Het doel van dit huidige onderzoek is om de relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en opvoedgedrag van ouders met kinderen in de leeftijd van twee tot vier jaar te onderzoeken. De onderzoeksvraag die hieruit volgt luidt: 'Is er een relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en opvoedgedrag van ouders met kinderen in de leeftijd van twee tot vier jaar?' Verder zijn er vier deelvragen opgesteld met betrekking tot de eerder beschreven opvoedingsdomeinen: 1) 'Is er een relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en positieve en negatieve disciplineren op globaal meetniveau?' 2) 'Is er een relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en positieve en negatieve disciplineren op specifiek meetniveau?' 3) 'Is de relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en het bieden van warmte en ondersteuning anders voor vaders dan voor moeders?' 4) 'Is er een relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en het bieden van structuur door ouders?' De verwachting, gebaseerd op bovenstaande literatuur, is dat er 1) inderdaad een relatie is tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en opvoedgedrag van ouders (op alle vier de opvoedingsdomeinen) en 2) een verschil te zien is in de relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en opvoedgedrag van vaders en moeders op het gebied van warmte en ondersteuning, waarbij attributies van moeders meer invloed hebben op het bieden van warmte en ondersteuning dan attributies van vaders.

Methoden

Participanten

De populatie van het onderzoek bestond uit vaders en moeders met kinderen van twee tot vier jaar (maximaal 47 maanden oud). Binnen de populatie is een aselechte steekproef getrokken. In totaal zijn 392 vaders en moeders begonnen aan het invullen van de vragenlijst, die online werd ingevuld. De vragenlijst is 261 keer compleet ingevuld, waarvan 86 keer door vaders en 175 keer door moeders. Alleen de ouders die de gehele vragenlijst hebben ingevuld zijn opgenomen in het databestand ($N = 261$).

Meetinstrumenten

Opvoedgedrag.

Het opvoedgedrag van ouders is op globaal meetniveau gemeten door middel van de *Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire* (CECPAQ; Verhoeven, Deković, Bodden, & Van Baar, in press.). De CECPAQ bestaat uit 41 items en heeft betrekking op vijf opvoedingsdomeinen: positieve en negatieve disciplineren, warmte en ondersteuning, structuur en stimulatie. Het huidige onderzoek richt zich niet op stimulatie. De ouder heeft in de globale meting aan moeten geven in welke mate een bepaalde stelling van toepassing was op het opvoedgedrag op een schaal van nooit (1) tot altijd (6). Om opvoedgedrag in specifieke situaties te meten zijn er items uit de CECPAQ gebruikt met betrekking tot positieve en negatieve disciplineren. Bij de specifieke meting kreeg de ouder tien plaatjes te zien waarbij hij/zij zich moest inleven in de situatie en de volgende stellingen voorgelegd kreeg: 'Ik zou aan mijn kind uitleggen waarom dit gedrag niet goed is', 'Ik zou boos worden en mijn kind stevig vastpakken' en 'Ik zou ervoor zorgen dat mijn kind zich schuldig gaat voelen'. Bij deze stellingen moest de ouder aangeven in hoeverre deze passend waren bij het opvoedgedrag op een schaal van sterk mee oneens (1) tot sterk mee eens (6). De totaalscore werd berekend door per subschaal (opvoedingsdomein) een somscore te berekenen (Verhoeven et al., in press.). Een hoge score op globaal meetniveau hield in dat de ouder in zijn/haar ogen veel warmte en ondersteuning, structuur en positieve disciplineren biedt in het opvoedgedrag. Een lage score hield in dat de ouder in zijn/haar opvoedgedrag weinig warmte, ondersteuning en structuur biedt en negatieve disciplineren toepast. Op specifiek meetniveau werd gekeken of de ouder een hogere score had op het gebied van positieve of negatieve disciplineren.

De betrouwbaarheid van de subschalen is berekend door middel van *Cronbach's Alpha*, wat de interne consistentie meet. De betrouwbaarheid is beoordeeld op groepsniveau. De subschalen positieve en negatieve disciplineren op globaal niveau worden beide beoordeeld met een voldoende: positieve disciplineren *Cronbach's a* = .69 en negatieve disciplineren *Cronbach's a* = .68. De subschaal positieve disciplineren op specifiek niveau wordt met een voldoende beoordeeld, *Cronbach's a* = .78. De subschaal negatieve disciplineren op specifiek niveau wordt met een goed beoordeeld, *Cronbach's a* = .95. De subschaal warmte en ondersteuning wordt goed beoordeeld, *Cronbach's a* = .90. De subschaal structuur wordt beoordeeld met een voldoende, *Cronbach's a* = .78.

Ouderlijke attributies.

De ouderlijke attributies zijn op globaal meetniveau gemeten met behulp van de *Parenting Cognition Scale* (PCS; Snarr et al., 2009). De PCS bestaat uit zestien items, waarvan zeven op het gebied van ouder-verantwoordelijke attributies en negen op het gebied van kind-verantwoordelijke attributies. Op globaal meetniveau moest de ouder

aangeven in hoeverre bepaalde redenen voor ongewenst gedrag passend waren op het gedrag van het kind de afgelopen twee maanden, op een schaal van nooit waar (1) tot altijd waar (6). Op specifiek meetniveau kreeg de ouder situaties te zien waarin hij/zij zich moest inleven. Vervolgens kreeg hij/zij stellingen voorgelegd met betrekking tot oorzaken van ongewenst kindgedrag: 'Mijn kind heeft dit expres gedaan', 'Mijn kind is te jong om beter te kunnen weten', 'Ik had meer aandacht aan mijn kind moeten besteden' en 'Ik kan niet iedere seconde op mijn kind letten'. De ouder moest aangeven in hoeverre deze passend waren bij zichzelf en het kind op een schaal van sterk mee oneens (1) tot sterk mee eens (6). Er is gebruik gemaakt van somscores. Een hoge score op de eerste helft van de vragen - met betrekking tot kind-verantwoordelijke attributies - hield in dat de ouder het kind verantwoordelijk stelt voor diens ongewenste gedrag. Een hoge score op de tweede helft van de vragen - met betrekking tot ouder-verantwoordelijke attributies - hield in dat de ouder zichzelf verantwoordelijk stelt voor het ongewenste kindgedrag. De subschaal ouder-verantwoordelijke attributies wordt op groepsniveau als goed beoordeeld, *Cronbach's a* = .84. De subschaal kind-verantwoordelijke attributies wordt eveneens als goed beoordeeld, *Cronbach's a* = .84.

Procedure

Ouders konden zelf kiezen waar en wanneer zij de online vragenlijst wilden invullen. Er is voor een digitale vragenlijst gekozen om de ouders qua tijd en afstand minimaal te belasten. Het beantwoorden van de vragenlijst duurde ongeveer dertig minuten. Voordat de ouders de vragenlijst invulden, werden zij op de hoogte gebracht van het onderzoek door het lezen van een *informed consent* (Neuman, 2014; Rothfus, 2012). Alvorens de daadwerkelijke vragen aan bod kwamen, werd gevraagd naar achtergrondinformatie over het kind: de geboortedatum, de voornaam en het geslacht. Vervolgens kreeg de ouder instructies over het invullen van de vragenlijst. In de vragenlijst kwamen allereerst tien scenario's in beeld, waarbij de ouder moest aangeven in hoeverre hij/zij het met eerder benoemde stellingen met betrekking tot opvoedgedrag en ouderlijke attributies eens was. Hierna volgde het deel voor het meten van ouderlijke attributies bestaande uit 16 items, waarbij werd aangegeven in hoeverre dit op de ouder van toepassing was. Hierbij werd onderscheid gemaakt tussen ouder-verantwoordelijke en kind-verantwoordelijke attributies. Vervolgens volgde het deel over het meten van opvoedgedrag, welke stellingen betrof over hoe ouders in het algemeen reageren op hun kind. Als laatst werd naar demografische gegevens gevraagd: wel of niet de biologische ouder, geboortedatum van de ouder, burgerlijke staat, nationaliteit, taal die thuis wordt gesproken, hoogst afgeronde opleiding, beroep, broers/zussen kind en leeftijd, wie het grootste aandeel in de opvoeding heeft, vragen over opvang, provincie en gezamenlijk inkomen. Daarnaast konden ouders kans maken op kaartjes voor de Efteling om de motivatie om deel te nemen te versterken.

Resultaten

Multiële regressieanalyse

Om te onderzoeken of ouderlijke attributies significante voorspellers zijn voor de mate van positieve en negatieve disciplineren (op globaal en specifiek meetniveau), warmte en ondersteuning en structuur, zijn de data geanalyseerd met behulp van multiële regressieanalyses. Er is gewerkt met somscores van de subschalen behorend bij de variabelen positieve en negatieve disciplineren, warmte en ondersteuning en structuur (afkomstig uit de CECPAQ) en ouder-verantwoordelijke attributies en kind-verantwoordelijke attributies (afkomstig uit de PCS).

Alvorens de resultaten van de multiële regressieanalyses zijn geïnterpreteerd, zijn eerst enkele assumpties getoetst: normale verdeeldheid, afwezigheid van uitschieters, multicollineariteit, lineaire relatie en homoscedasticiteit (Bennett, Alan, & Heritage, 2014). Over het algemeen is aan de meeste assumpties voldaan. In de *stem-and-leaf plot* kwam echter naar voren dat er sprake is van meerdere uitschieters. Na het uitvoeren van een tweede multiële regressieanalyse, met verwijdering van de uitschieters, bleek er weinig verschil in de resultaten en waren de significante voorspellers uit de eerste regressieanalyse eveneens significant in de tweede. Daarom is gekozen om de uitschieters niet te verwijderen uit het databestand. Wel dienen de resultaten met enige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Controle op achtergrondvariabelen

Voorafgaand aan de multiële regressieanalyses is gecontroleerd of de achtergrondvariabelen inkomen, opleiding en eerste kind, naast de onafhankelijke variabelen (ouder- en kind-verantwoordelijke attributies), belangrijke voorspellers zijn voor de mate positieve en negatieve disciplineren, warmte en ondersteuning en structuur. De variabele inkomen heeft een significante correlatie met ouder-verantwoordelijke attributies ($r = -0.17, p = .006$) en met warmte en ondersteuning ($r = -0.12, p = .045$) en is daarom meegenomen in de analyses met betrekking tot positieve en negatieve disciplineren en warmte en ondersteuning. Bij het toetsen van de relatie tussen ouder- en kind-verantwoordelijke attributies en structuur zijn de drie achtergrondvariabelen meegenomen in de hiërarchische multiële regressieanalyse. Deze achtergrondvariabelen bleken echter niet significant te zijn.

Positieve en negatieve disciplineren

Positieve disciplineren (globaal). Uit het regressiemodel is gebleken dat inkomen, ouder- en kind-verantwoordelijke attributies significant 12% van de variantie verklaren in de mate van positieve disciplineren, $R^2 = 0.12, F(3, 257) = 10.98, p < .001$. De resultaten zijn weergegeven in tabel 1. Alleen ouder-verantwoordelijke attributies bleken een significante positieve voorspeller te zijn voor de mate van positieve

disciplineren ($\beta = .34, p < .001$). Dit betekent dat hoe meer de ouder de verantwoordelijkheid bij zichzelf legt, hoe meer positieve disciplineren wordt ingezet.

- Tabel 1 -

Negatieve disciplineren (globaal). Uit het regressiemodel is gebleken dat inkomen, ouder- en kind- verantwoordelijke attributies significant 16% van de variantie verklaren in de mate van negatieve disciplineren, $R^2 = 0.16, F(1, 259) = 16.06, p < .001$. De resultaten zijn weergegeven in tabel 2. Kind-verantwoordelijke attributies zijn een significante negatieve voorspeller voor de mate van negatieve disciplineren ($\beta = -0.39, p < .001$). Dit houdt in dat hoe meer de ouder de verantwoordelijkheid bij het kind legt, des te minder negatieve disciplineren wordt ingezet. Inkomen is ook een significante negatieve voorspeller voor de mate van negatieve disciplineren ($\beta = -0.12, p = .048$).

- Tabel 2 -

Positieve disciplineren (specifiek). Uit de multiële regressie analyse is gebleken dat ouder- en kind-verantwoordelijke attributies niet-significant 13% van de variantie verklaren in positieve disciplineren, $R^2 = .13, \text{adjusted } R^2 = .01, F(2, 258) = 2.24, p = .109$. Aangezien het model niet significant is, zal dit model niet verder worden toegelicht.

Negatieve disciplineren (specifiek). Uit het regressiemodel is gebleken dat ouder- en kind-verantwoordelijke attributies significant 8% van de variantie verklaren in de mate van negatieve disciplineren, $R^2 = .08, \text{adjusted } R^2 = .07, F(2, 258) = 10.93, p < .001$. De resultaten zijn weergegeven in tabel 3. Kind-verantwoordelijke attributies zijn een significante positieve voorspeller voor de mate van negatieve disciplineren ($\beta = 0.28, p < .001$). Dit betekent dat hoe meer kind-verantwoordelijke attributies aanwezig zijn, hoe meer negatieve disciplineren ouders zullen inzetten.

- Tabel 3 -

Warmte en ondersteuning

Om te onderzoeken of de relatie tussen ouderlijke attributies en warmte en ondersteuning anders is voor vaders dan voor moeders is eerst een hiërarchische multiële regressieanalyse uitgevoerd voor vaders en moeders apart. Om te onderzoeken of de voorspellers significant anders zijn, is vervolgens een analyse uitgevoerd met de extra voorspellers geslacht, interactie tussen geslacht en kind-verantwoordelijke attributies en interactie tussen geslacht en ouder-verantwoordelijke attributies.

Uit de hiërarchische multiële regressieanalyses voor vaders en moeders apart is gebleken dat bij vaders in stap 1 inkomen niet significant 0.3% van de variantie verklaart in het bieden van warmte en ondersteuning, $R^2 = 0.003, F(1, 84) = 0.25, p = .618$. In stap 2 zijn ouder- en kind-verantwoordelijke attributies toegevoegd, deze verklaren in combinatie significant 24.4% extra variantie in het bieden van warmte en ondersteuning,

$\Delta R^2 = 0.24$, $\Delta F(2, 82) = 13.29$, $p < .001$. De resultaten zijn weergegeven in tabel 4. Uitgaand van stap 2 zijn alleen ouder-verantwoordelijke attributies een significante positieve voorspeller voor het bieden van warmte en ondersteuning bij vaders ($\beta = 0.51$, $p < .001$). Dit houdt in dat hoe meer de vader de verantwoordelijkheid bij zichzelf legt, hoe meer warmte en ondersteuning hij biedt.

Uit de hiërarchische multipele regressieanalyse voor moeders is gebleken dat in stap 1 inkomen niet significant 1.6% van de variantie verklaart in het bieden van warmte en ondersteuning, $R^2 = 0.016$, $F(1, 173) = 2.76$, $p = .099$. In stap 2 zijn ouder- en kind-verantwoordelijke attributies toegevoegd, deze verklaren in combinatie significant 13% extra variantie in het bieden van warmte en ondersteuning, $\Delta R^2 = 0.13$, $\Delta F(2, 171) = 13.04$, $p < .001$. De resultaten zijn weergegeven in tabel 4. Uitgaand van stap 2 zijn alleen ouder-verantwoordelijke attributies een significante positieve voorspeller voor het bieden van warmte en ondersteuning bij moeders ($\beta = 0.33$, $p < .001$). Dit houdt in dat hoe meer de moeder de verantwoordelijkheid bij zichzelf legt, hoe meer warmte en ondersteuning zij biedt.

- Tabel 4 -

Uit de hiërarchische multipele regressieanalyse waarbij het geslacht van de ouder en de interactie-effecten meegenomen zijn, is uit stap 1 gebleken dat inkomen significant 1.5% van de variantie verklaart in het bieden van warmte en ondersteuning, $R^2 = 0.015$, $F(1, 259) = 4.06$, $p = .045$. In stap 2 zijn (1) kind-verantwoordelijke attributies, (2) ouder-verantwoordelijke attributies, (3) geslacht van de ouder, (4) de interactie tussen geslacht van de ouder en kind-verantwoordelijke attributies en (5) interactie tussen geslacht van de ouder en ouder-verantwoordelijke attributies toegevoegd. Deze verklaren in combinatie significant 27.7% extra variantie in het bieden van warmte en ondersteuning, $\Delta R^2 = 0.28$, $\Delta F(5, 254) = 19.90$, $p < .001$. De resultaten zijn weergegeven in tabel 5. Uitgaand van stap 2 zijn ouder-verantwoordelijke attributies een significante positieve voorspeller voor het bieden van warmte en ondersteuning door vaders ($\beta = 0.56$, $p < .001$). Het geslacht van de ouder is ook een significante positieve voorspeller voor het bieden van warmte en ondersteuning ($\beta = 1.09$, $p = .019$). De *intercepts* van vaders en moeders verschillen significant van elkaar, waarbij het *intercept* van moeders significant hoger is dan die van vaders. De interactie tussen geslacht en ouder-verantwoordelijke attributies is een significante negatieve voorspeller voor het bieden van warmte en ondersteuning ($\beta = -1.08$, $p = .019$). De *slopes* van ouder-verantwoordelijke attributies voor vaders en moeders verschillen significant van elkaar, waarbij de *slope* van vaders significant hoger is dan die van moeders. Het effect van ouder-verantwoordelijke attributies op het bieden van warmte en ondersteuning is dus bij vaders sterker.

- Tabel 5 -

Structuur

Uit de regressieanalyse is gebleken dat ouder- en kind-verantwoordelijke attributies toegevoegd (stap 2) 38% extra van de variantie verklaren in de mate van structuur die ouders hun kind bieden, $\Delta R^2 = 0.38$, $\Delta F(2, 255) = 31.27$, $p < .001$. De resultaten zijn weergegeven in tabel 6. Ouder-verantwoordelijke attributies zijn een significante positieve voorspeller voor de mate van structuur die ouders bieden ($\beta = 0.55$, $p < .001$), evenals kind-verantwoordelijke attributies ($\beta = 0.14$, $p = .012$). Dit houdt in dat hoe meer ouder-verantwoordelijke attributies ouders hebben, des te meer structuur zij bieden aan hun kind, wat eveneens geldt voor kind-verantwoordelijke attributies.

- Tabel 6 -

Conclusie en discussie

De huidige studie onderzocht de relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en opvoedgedrag van ouders met kinderen in de leeftijd van twee tot vier jaar. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen vier typen opvoedingsdomeinen: positieve en negatieve disciplineren, warmte en ondersteuning en structuur. De belangrijkste resultaten van het onderzoek zijn als volgt: 1) Op globaal niveau zijn ouder-verantwoordelijke attributies een positieve significante voorspeller voor de mate van positieve disciplineren, terwijl kind-verantwoordelijke attributies een negatieve significante voorspeller voor de mate van negatieve disciplineren; 2) Op specifiek niveau zijn kind-verantwoordelijke attributies een positieve significante voorspeller voor de mate van negatieve disciplineren; 3) Ouder-verantwoordelijke attributies zijn een positieve significante voorspeller voor de mate van warmte en ondersteuning bij zowel vaders als moeders, waarbij de voorspeller bij vaders significant sterker is dan bij moeders; 4) Zowel ouder-verantwoordelijke als kind-verantwoordelijke attributies zijn positieve significante voorspellers voor de mate van structuur.

Er is een positieve relatie tussen ouder-verantwoordelijke attributies en positieve disciplineren en een negatieve relatie tussen kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren op globaal meetniveau, wat gedeeltelijk overeenkomt met de verwachtingen. Uit de literatuur blijkt namelijk dat de verklaring die ouders toekennen aan het gedrag van het kind van invloed is op de wijze waarop de ouder het kind disciplineert (Leung & Slep, 2006; Snyder et al., 2005; Wilson et al., 2006). Verder blijkt uit onderzoek dat ouders die de verantwoordelijkheid van het gedrag van hun kind bij zichzelf leggen, eerder geneigd zijn tot positieve disciplineren (Coplan et al., 2002). Ouders die daarentegen de verantwoordelijkheid van het kindgedrag bij het kind zelf leggen, zijn eerder geneigd negatieve disciplineren in te zetten (Halligan et al., 2007; Johnston & Ohan, 2005; Leung & Slep, 2006). Deze laatste uitspraak komt niet overeen met het resultaat van het huidige onderzoek, namelijk dat er een negatieve relatie is

tussen kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren. Dit is mogelijk te verklaren door het feit dat voorgaande onderzoeken specifiek gericht zijn op ouders van kinderen met internaliserende en externaliserende symptomen of problematiek. In het huidige onderzoek is niet bekend of bij de kinderen van de ondervraagde ouders sprake was van klinische symptomen. Het is mogelijk dat in voorgaande onderzoeken ouders de oorzaken van het ongewenste kindgedrag eerder toewijzen aan de stoornis van het kind en dus aan kind zelf. In vervolgonderzoek zou meer aandacht uit kunnen gaan naar vragen met betrekking tot internaliserende en externaliserende problematiek, zodat kan worden onderzocht of er een verschil bestaat in de relatie tussen kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren bij kinderen met en zonder problematiek.

Er is een positieve relatie tussen kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren op specifiek meetniveau, wat overeenkomt met de verwachtingen. Echter bleek er geen relatie te zijn tussen ouder-verantwoordelijke attributies en positieve en negatieve disciplineren, wat niet overeenkomt met de verwachtingen. De bevinding dat er een relatie bestaat tussen kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren op specifiek meetniveau, komt wel overeen met onderzoek van Halligan en collega's, (2007), Johnston en Ohan (2005) en Leung en Slep (2006). Verder blijkt uit de literatuur dat ouder-verantwoordelijke attributies bij moeders over het algemeen samenhangen met positieve disciplineren (Coplan et al., 2002). Het onderzoek van Coplan en collega's (2002) richt zich echter specifiek op moeders. Moeders bieden over het algemeen meer warmte en ondersteuning (Lewis & Lamb, 2003; Paquette, 2004; Verhoeven et al., 2007) en zijn hierdoor mogelijk eerder geneigd tot positieve disciplineren. Aangezien het huidige onderzoek zich richt op zowel vaders als moeders, verklaart dit mogelijk het verschil in uitkomst tussen ouder-verantwoordelijke attributies en positieve disciplineren.

Er is een verschil in relatie te zien tussen ouderlijke attributies en positieve en negatieve disciplineren op globaal en specifiek meetniveau. Dit is mogelijk te verklaren door het feit dat er meer vragen over ouderlijke attributies en positieve en negatieve disciplineren op globaal meetniveau waren dan op specifiek meetniveau. In vervolgonderzoek zou hier een betere verhouding tussen kunnen worden gemaakt, zodat er een gegronde vergelijking kan worden gemaakt tussen resultaten op globaal en specifiek meetniveau.

Er is een positieve relatie tussen ouder-verantwoordelijke attributies en het bieden van warmte en ondersteuning bij vaders en moeders, waarbij de relatie het sterkst is bij vaders. Dit komt overeen met de verwachting dat er een relatie is tussen ouder-verantwoordelijke attributies en de mate van warmte en ondersteuning die ouders bieden, maar niet met de verwachting dat de relatie sterker is bij moeders dan bij vaders. Uit onderzoek blijkt dat moeders die meer warmte en ondersteuning bieden,

eerder de oorzaak van ongewenst kindgedrag bij zichzelf zoeken dan bij het kind (Coplan et al., 2002), wat aansluit bij de bevinding dat er een relatie is tussen ouder-verantwoordelijke attributies en het bieden van warmte en ondersteuning. Het onderzoek van Coplan en collega's (2002) richt zich echter alleen op moeders. Bovendien is er geen recent onderzoek gedaan naar het verschil in relatie tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en het bieden van warmte en ondersteuning door vaders en moeders, waardoor het niet mogelijk is om de resultaten van het huidige onderzoek te vergelijken met die van andere onderzoeken.

Uit het huidige onderzoek bleek dat de relatie tussen ouder-verantwoordelijke attributies en het bieden van warmte en ondersteuning het sterkst is bij vaders. Het is echter onduidelijk waar dit verschil door komt en wat dit voor invloed heeft op de totale mate van warmte en ondersteuning die vaders bieden in vergelijking tot moeders. In vervolgonderzoek kan onderzocht worden welke specifieke ouder-verantwoordelijke attributies invloed hebben op de mate van warmte en ondersteuning bij vaders en moeders.

Er is een positieve relatie tussen ouder-verantwoordelijke en kind-verantwoordelijke attributies en de mate van structuur die ouders bieden, wat overeenkomt met de verwachtingen. Uit het literatuuronderzoek bleek dat er een relatie is tussen overreageren, wat wordt gezien als een negatieve wijze om structuur te bieden, en disfunctionele kind-verantwoordelijke attributies (Leung & Slep, 2006). Dit sluit aan bij de resultaten dat naast ouder-verantwoordelijke attributies, ook kind-verantwoordelijke attributies gerelateerd zijn aan de structuur die ouders bieden.

In de vragenlijst is binnen het opvoedingsdomein structuur de nadruk gelegd op disciplineren, zoals het geven van straf en het wel of niet opvolgen hiervan door het kind. Uit de literatuur blijkt echter dat structuur meerdere aspecten bevat, waaronder het stellen van regels en grenzen en het aanbrengen van routines (Verhoeven, et al., 2010). Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de relatie tussen ouderlijke attributies en structuur in zijn geheel om de relatie tussen het opvoedingsdomein structuur en ouderlijke attributies beter in kaart te brengen. Dit verhoogt mogelijk ook de begripsvaliditeit.

Er zijn verschillende limitaties met betrekking tot het huidige onderzoek. Een eerste limitatie is dat ouders thuis de vragenlijst digitaal hebben ingevuld, waardoor het niet zeker is of vaders en moeders dit apart van elkaar hebben gedaan. Hierdoor is niet met zekerheid een conclusie te trekken over het werkelijke verschil tussen vaders en moeders, wat betreft de relatie tussen ouderlijke attributies en opvoedgedrag. Er is toch van een online vragenlijst gebruik gemaakt om ouders zo min mogelijk te belasten en de drempel om de vragenlijst in te vullen te verlagen, zodat het aantal respondenten wellicht hoger zou uitvallen. Een tweede limitatie is dat tijdens het invullen van de vragenlijst één derde van de respondenten is afgehaakt. Mogelijke oorzaken hiervan zijn

dat de vragenlijst te lang, te moeilijk of te persoonlijk was. Er is toch gekozen voor een relatief lange vragenlijst om alle opvoedingsdomeinen aan bod te laten komen en het onderscheid te kunnen maken tussen vragen op globaal en specifiek meetniveau. Zodoende leverde het onderzoek immers een grotere hoeveelheid en meer volledige informatie op. Een derde limitatie is dat respondenten zijn benaderd binnen het eigen netwerk van de onderzoekers. Hierdoor worden mensen uitgesloten en wordt er met name gericht op respondenten die gemotiveerd zijn voor en geïnteresseerd zijn in het onderzoek. De keuze voor deze aanpak van respondentenwerving is gemaakt, omdat door de persoonlijke benadering mensen eerder geneigd zijn om daadwerkelijk mee te werken en hierdoor ook een sneeuwbaaleffect kon ontstaan. De laatste limitatie van het onderzoek is dat er slechts onderzoek is gedaan naar het verschil tussen vaders en moeders wat betreft de relatie tussen ouderlijke attributies en warmte en ondersteuning. Er is geen onderzoek uitgevoerd naar het verschil tussen vaders en moeders gericht op de andere opvoedingsdomeinen. Hierdoor kan geen antwoord worden gegeven op de vraag of er een verschil in relatie is tussen ouderlijke attributies en opvoedgedrag (in zijn algemeenheid) bij vaders en moeders. Hier is voor gekozen om te voorkomen dat de deelvragen te breed werden, gezien de relatief korte tijd waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd.

Sterk aan dit onderzoek is dat het zowel op vaders als moeders is gericht, terwijl de meeste onderzoeken slechts gericht zijn op één van beide. Verder komen alle opvoedingsdomeinen aan bod, waardoor er een gegeneraliseerd beeld van het opvoedgedrag is ontstaan. Tot slot richt het onderzoek zich ook op specifieke situaties, terwijl de meeste onderzoeken gebruik maken van enkel globale vragenlijsten.

Uit het onderzoek is gebleken dat er een relatie bestaat tussen ouderlijke attributies van kindgedrag en opvoedgedrag van ouders met kinderen van twee tot vier jaar. Ieder opvoedingsdomein heeft een relatie met ofwel ouder-verantwoordelijke attributies, ofwel kind-verantwoordelijke attributies of met beide. Wanneer men het opvoedgedrag van ouders wil verbeteren binnen wat voor opvoedingsdomein dan ook, kan men dit realiseren door het vroegtijdig beïnvloeden van disfunctionele ouderlijke attributies van kindgedrag, om latere problemen te voorkomen. Voorkomen is immers beter dan genezen.

Literatuurlijst

- Allen, P., Bennet, K., & Heritage, B. (2014). *SPSS Statistics version 22: A practical guide*. Australië: South Melbourne: Cengage Learning Australia Pty Limited.
- Bolton, C., Calam, R., Barrowclough, C., Peters, S., Roberts, J., Wearden, A., . . . & Morris, J. (2003). Expressed emotion, attributions, and depression in mothers of children with problem behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 44*, 242–254. doi:10.1111/1469-7610.00117
- Bugental, D. B., Ellerson, P. C., Lin, E. K., Rainey, B., Kokotovic, A., & O'Hara, N. (2002). A cognitive approach to child abuse prevention. *Journal of Family Psychology, 16*, 243–258. doi:10.1037/2152-0828.16.1.243
- Cabrera, N. J., Shannon, J. D., & Tamis-LeMonda, C. (2007). Fathers' influence on their children's cognitive and emotional development: From toddlers to Pre-K. *Applied Developmental Science, 11*, 208–213. doi:10.1080/10888690701762100
- Coplan, R. J., Hastings, P. D., Lagacé-Séguin, D. G., & Moulton, C. E. (2002). Authoritative and authoritarian mothers' parenting goals, attributions, and emotions across different childrearing contexts. *Parenting, 2*, 1–26. doi:10.1207/S15327922PAR0201_1
- Dodge, K. A., Lansford, J. E., Burks, V. S., Bates, J. E., Pettit, G. S., Fontaine, R., . . . & Price, J. M. (2003). Peer rejection and social information-processing factors in the development of aggressive behavior problems in children. *Child Development, 74*, 374–393. doi:10.1111/1467-8624.7402004
- Gardner, F., Shaw, D. S., Dishion, T. J., Burton, J., & Supplee, L. (2007). Randomized prevention trial for early conduct problems: effects on proactive parenting and links to toddler disruptive behavior. *Journal of Family Psychology, 21*, 398–406. doi:10.1037/0893-3200.21.3.398
- Hallers-Haalboom, E. T., Groeneveld, M. G., Berkel, van, S. R., Endendijk, J. J., van der Pol, L. D., Bakermans-Kranenburg, M. J., . . . & Mesman, J. (2016). Wait until your mother gets home! Mothers' and fathers' discipline strategies. *Social Development, 25*, 82–98. doi:10.1111/sode.12130
- Halligan, S. L., Cooper, P. J., Healy, S. J., & Murray, L. (2007). The attribution of hostile intent in mothers, fathers and their children. *Journal of Abnormal Child Psychology, 25*, 594–604. doi:10.1007/s10802-007-9115-6
- Johnston, C., & Ohan, J. L. (2005). The importance of parental attributions in families of children with attention-deficit/hyperactivity and disruptive behavior disorders. *Clinical Child and Family Psychology Review, 8*, 167–182. doi:10.1007/s10567-005-6663-6

- Laible, D. J., & Carlo, G. (2004). The differential relations of maternal and paternal support and control to adolescent social competence, self-worth, and sympathy. *Journal of Adolescent Research, 19*, 759–782. doi:10.1177/0743558403260094
- Laible, D. J., & Thompson, R. A. (2002). Mother-child conflict in the toddler years: Lessons in emotion, morality, and relationships. *Child Development, 73*, 1187–1203. doi:10.1111/1467-8624.00466
- Laskey, B. J., & Cartwright-Hatton, S. (2009). Parental discipline behaviours and beliefs about their child: Associations with child internalizing and mediation relationships. *Child: Care, Health and Development, 35*, 717–727. doi:10.1111/j.1365-2214.2009.00977.x
- Lengua, L. J. (2006). Growth in temperament and parenting as predictors of adjustment during children's transition to adolescence. *Developmental Psychology, 42*, 819–832. doi:10.1037/0012-1649.42.5.819
- Leung, D. W., & Slep, A. M. S. (2006). Predicting inept discipline: The role of parental depressive symptoms, anger, and attributions. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 74*, 524–534. doi:10.1037/0022-006X.74.3.524
- Lewis, C., & Lamb, M. E. (2003). Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. *European Journal of Psychology of Education, 18*, 211–228. doi:10.1007/BF03173485
- Lorber, M. F., O'Leary, S. G., & Kendziora, K. T. (2003). Mothers' overreactive discipline and their encoding and appraisals of toddler behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology, 31*, 485–494. doi:10.1023/A:1025496914522
- McKee, L., Roland, R., Coffelt, N., Olson, A. L., Forehand, R., Massari, C., . . . & Zens, M. S. (2007). Harsh discipline and child problem behaviors: The roles of positive parenting and gender. *Journal of Family Violence, 22*, 187–196. doi:10.1007/s10896-007-9070-6
- Mckinney, C., & Renk, K. (2008). Differential parenting between mothers and fathers: Implications for late adolescents. *Journal of Family Issues, 29*, 806–827. doi:10.1177/0192513X07311222
- Miller, G. E., & Prinz, R. J. (2003). Engagement of families in treatment for childhood conduct problems. *Behavior Therapy, 34*, 517–534. doi:10.1016/S0005-7894(03)80033-3
- Neuman, W.L. (2014). *Understanding Research*. Amsterdam: Pearson Education.
- O'Connor, T. G. (2002). Annotation: The "effects" of parenting reconsidered: Findings, challenges, and applications. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines, 43*, 555–572. doi:10.1111/1469-7610.00046

- Paquette, D. (2004). Dichotomizing paternal and maternal functions as a means to better understand their primary contributions. *Human Development, 47*, 237–238. doi:10.1159/000078726
- Prevatt, F. F. (2003). The contribution of parenting practices in a risk and resiliency model of children's adjustment. *British Journal of Developmental Psychology, 21*, 469–480. doi:10.1348/026151003322535174
- Rhoades, K. A., & O'Leary, S. G. (2007). Factor structure and validity of the Parenting Scale. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 36*, 137–146. doi:10.1080/15374410701274157
- Rothfus, J. (2012). *Ethiek in de psychologie*. Amsterdam: Pearson.
- Sanders, M. R., Pidgeon, A. M., Gravestock, F., Connors, M. D., Brown, S., & Young, R. W. (2004). Does parental attributional retraining and anger management enhance the effects of the Triple P-Positive Parenting Program with parents at risk of child maltreatment? *Behavior Therapy, 35*, 513–535. doi:10.1016/S0005-7894(04)80030-3
- Scaramella, L. V., & Leve, L. D. (2004). Clarifying parent–child reciprocities during early childhood: The early childhood coercion model. *Clinical Child and Family Psychology Review, 7*, 89–107. doi:10.1023/B:CCFP.0000030287.13160.a3
- September, S., Rich, E., & Roman, N. (2015). The role of parenting styles and socio-economic status in parents' knowledge of child development. *Early Child Development and Care, 4430*, 1–19. doi:10.1080/03004430.2015.1076399
- Shay, N. L., & Knutson, J. F. (2008). Maternal depression and trait anger as risk factors for escalated physical discipline. *Child Maltreatment, 13*, 39–49. doi:10.1177/1077559507310611
- Snarr, J. D, Slep A. M. S, & Grande V. P. (2009). Validation of a new self-report measure of parental attributions. *Psychological Assessment, 21*, 390–401. doi:10.1037/a0016331
- Snyder, J. J., Cramer, A., Afrank, J., & Patterson, G. R. (2005). The contributions of ineffective discipline and parental hostile attributions of child misbehavior to the development of conduct problems at home and school. *Developmental Psychology, 41*, 30–41. doi:10.1037/0012-1649.41.1.30
- Snyder, J. J., Reid, J. B., & Patterson, G. R. (2003). A social learning model of child and adolescent antisocial behavior. In B.B. Lahey, T.E. Moffitt, & A. Caspi (Eds.), *The causes of conduct disorder and juvenile delinquency* (pp. 27–48). New York: Guilford Press.
- Sytsma, S. E., Kelley, M. L., & Wymer, J. H. (2001). Development and initial validation of the child routines inventory. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 23*, 241–251. doi:10.1023/A:1012727419873

- Van Aken, C., Junger, M., Verhoeven, M., Van Aken, M. A. G., & Deković, M. (2008). The longitudinal relations between parenting and toddlers' attention problems and aggressive behaviors. *Infant Behavior & Development, 31*, 432–446. doi:10.1016/j.infbeh.2007.12.016
- Van Leeuwen, K. G., Mervielde, I., Braet, C., & Bosmans, G. (2004). Child personality and parental behavior as moderators of problem behavior: Variable- and person-centered approaches. *Developmental Psychology, 40*, 1028–1046. doi:10.1037/0012-1649.40.6.1028
- Verhoeven, M., Deković, M., Boddien, D., & Van Baar, A. L. (in press.). The development and initial validation of the Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire (CECPAQ).
- Verhoeven, M., Junger, M., van Aken, C., & Deković, M. (2007). A short-term longitudinal study of the development of self-reported parenting during toddlerhood. *Parenting, 7*, 367–394. doi:10.1080/15295190701665672
- Verhoeven, M., Junger, M., Van Aken, C., Deković, M., & Van Aken, M. A. G. (2007). Parenting during toddlerhood: Contributions of parental, contextual, and child characteristics. *Journal of Family Issues, 1*, 1–29. doi:10.1177/0192513X07302098
- Verhoeven, M., Junger, M., Van Aken, C., Deković, M. & Van Aken, M. A. G. (2010) Parenting and children's externalizing behavior: Bidirectionality during toddlerhood. *Journal of Applied Developmental Psychology 3*, 93–105. doi:10.1016/j.appdev.2009.09.002
- Weiner, B. (1979). A theory of motivation for some classroom experiences. *Journal of Educational Psychology, 71*, 3–25. doi:10.1037/0022-0663.71.1.3
- Wilson, C., & White, C. (2006). A preliminary investigation of the effect of intervention on parental attributions and reported behaviour. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy, 34*, 503–507. doi:10.1017/S1352465806003043

Bijlagen

Bijlage 1 Tabellen

Tabel 1

Resultaten van de multiële regressieanalyse voor positieve disciplineren op ouderlijke attributies op globaal meetniveau

Variabele	B	SE B	β	p
(Constant)	12.77	1.40		.000*
Attributies kind	-0.002	0.03	-0.01	.931
Attributies ouder	0.21	0.04	0.34	.000*
Inkomen	0.14	0.11	0.08	.203

Noot. N = 261, R² = .12.

*p < .001

Tabel 2

Resultaten van de multiële regressieanalyse voor negatieve disciplineren op ouderlijke attributies op globaal meetniveau

Variabele	B	SE B	B	p
(Constant)	35.35	2.64		.000*
Attributies kind	-0.30	0.05	-0.39	.000*
Attributies ouder	0.03	0.07	0.02	.726
Inkomen	-0.41	0.21	-0.12	.048

Noot. N = 261, R² = .16.

*p < .001

Tabel 3

Resultaten van de multiële regressieanalyse voor ouder-verantwoordelijke attributies en kind-verantwoordelijke attributies op negatieve disciplineren op specifiek meetniveau

Model	B	SE _B	95% CI		β	p
			Ondergrens	Bovengrens		
Attributies ouder	0.02	0.09	-0.16	0.20	0.01	.844
Attributies kind	0.39*	0.08	0.22	0.55	0.28	.000

Noot. N = 261. CI = Confidence Interval.

*p < .001.

Tabel 4

Hiërarchisch multiële regressiemodel voor vaders en moeders apart met ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten en standaardfout voor elke predictor voor het voorspellen van warmte/ondersteuning

Variabelen	Vaders			Moeders		
	B	SE	β	B	SE	β
Stap 1						
Constante	62.42**	3.37		68.54**	3.99	
Inkomen	-0.35	0.69	-0.05	-0.55	0.33	-0.13
Stap 2						
Constante	30.52**	7.61		49.68**	3.99	
Inkomen	0.21	0.62	0.03	-0.27	0.31	-0.06
Attributie Kind	-0.08	0.12	-0.07	0.06	0.08	0.06
Attributie Ouder	1.01**	0.20	0.51	0.48**	0.12	0.33

Noot. N = 86 voor vaders, N = 175 voor moeders. SE=standaardfout.

**p < .001

Tabel 5

Hiërarchisch multipele regressiemodel inclusief geslacht en interactietermen met ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten en standaardfout voor elke predictor voor het voorspellen van warmte/ondersteuning

Variabelen	B	SE	β
Stap 1			
Constante	67.37**	1.56	
Inkomen	0.66*	0.33	-0.12
Stap 2			
Constante	32.49**	6.02	
Inkomen	-0.13	0.29	-0.03
Atributie Kind	-0.08	0.11	-0.07
Atributie Ouder	0.99**	0.17	0.56
Geslacht	16.31*	6.91	1.09
Gesl*AtributieKind	0.14	0.14	0.33
Gesl*AtributieOuder	-0.49*	0.21	-1.08

Noot. N = 261. SE=standaardfout. Gesl*AtributieKind=interactie tussen geslacht ouder en kind verantwoordelijke attributies. Gesl*AtributieOuder=interactie tussen geslacht ouder en ouder verantwoordelijke attributies.

* $p < .05$. ** $p < .001$

Tabel 6

Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten, standaardmeetfouten (SE B) en significantieniveaus (p) van iedere predictor in het hiërarchisch regressiemodel, voor het voorspellen van de mate van structuur die ouders bieden

Variabele	B	SE B	B	p
Stap 1				
(Constant)	57.67 [53.50, 61.85]	2.12		.000*
Eerste kind	0.48 [-0.96, 1.93]	0.73	0.04	.510
Inkomen	-0.54 [-1.10, 0.2]	0.29	-0.12	.059
Opleidingsniveau	0.06 [-0.74, 0.85]	0.40	0.01	.886
Stap 2				
(Constant)	25.56 [19.37, 31.74]	3.14		.000*
Attributies kind	0.13 [0.3, 0.23]	0.05	0.14	.012
Attributies ouder	0.79 [0.64, 0.94]	0.08	0.55	.000*
Eerste kind	1.08 [-0.08, 2.24]	0.59	0.09	.067
Inkomen	-0.07 [-0.53, 0.38]	0.23	-0.02	.750
Opleidingsniveau	0.04 [-0.60, 0.67]	0.32	0.01	.910

Noot. $R^2 = .02$ voor stap 1. $\Delta R^2 = .38$ voor stap 2.

* $p < .001$

Bijlage 2 Verantwoordelijkheden

Naar aanleiding van de individuele opdrachten heeft iedereen uit zijn eigen inleiding en resultatensectie het belangrijkste geselecteerd. Daarnaast heeft iedereen met betrekking tot zijn eigen deelvraag een stukje voor de conclusie en discussie geschreven. Daarna zijn de taken als volgt verdeeld:

Abstract: Kimberly

Inleiding: Kimberly en Manon

Methoden: Kelly en Maaïke

Resultaten: Kelly en Maaïke

Conclusie en discussie: Kimberly en Manon

Bij elk onderdeel is telkens feedback door iedereen gegeven, dit geldt tevens voor het geheel. De feedback op het geheel is gezamenlijk verwerkt.